

Praksiseksempel - Bruk av modelltekst og avsnittsskjema ved skriving av artikkel i samfunnsfag

---

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 14.09.2015

Skriving som grunnleggende ferdighet i samfunnsfag Å kunne skrive i samfunnsfag inneber å kunne uttrykke, grunngje og argumentere for standpunkt, og formidle og dele kunnskap skriftleg. Det inneber òg å samanlikne og drøfte årsaker, verknader og samanhengar. Vidare handlar det om å kunne vurdere verdier i kjelder, hypotesar og modellar, og å kunne presentere resultat av samfunnsfaglege undersøkingar skriftleg. Evne til å vurdere og gjennomarbeide eigne tekstar er òg ein del av ferdigheita. Utvikling av skriveferdigheitene i samfunnsfag inneber gradvis oppøving, frå å formulere enkle faktasetningar og konkrete spørsmål, over evne til å kunne gje att og oppsummere tekstar, til å kunne formulere problemstillingar og strukturere drøftande tekst med bruk av kjeldetilvisingar. Oppøving i kritisk og variert kjeldebruk, i å kunne trekkje grunngjevne konklusjonar med aukande bruk av fagomgrep og stigande refleksjon omkring tema, er ein sentral del av prosessen.

Det å jobbe med autentiske tekster og konstruerte modelltekster er nyttig for å bevisstgjøre elevene på særegne trekk ved en teksttype eller når en ønsker å rette oppmerksomheten mot enkeltelementer i en tekst.

Elevene på 10. trinn skal skrive en artikkel om bærekraftig utvikling. Elevene har jobbet med temaet over en lengre periode i samfunnsfag og har nå lært så mye om emnet at de kan få en skriveoppgave. Læreren forklarer formålet med skriveoppgaven: De skal skrive en artikkel om bærekraftig utvikling i et temahefte som Miljødepartementet skal gi ut. Målgruppa for temaheftet er elever i videregående skole.

Læreren ønsker at elevene skal jobbe eksplisitt med tekstbinding og temasetninger før de går i gang med å skrive selv. Elevene får derfor utdelt en artikkel som er klippet opp i biter som de skal pusle sammen i riktig rekkefølge. Elevene jobber sammen to og to, der de diskuterer og forhandler seg frem til det de mener må

være riktig rekkefølge på teksten. I dette ligger det mye læring. Elevene må forklare hvorfor de ønsker at bitene skal ligge i akkurat den rekkefølgen, og de blir oppmerksomme på de tekstbindingsmekanismene som holder teksten sammen.

Før elevene går i gang med selve skrivingen, jobber de med å avgrense oppgaven. Bærekraftig utvikling er et vidt tema, og det er viktig at elevene finner et fokusområde innenfor dette temaet. Hver elev får derfor utdelt to lapper som de skal skrive ned mulige tema de kan skrive om, ett tema på hver lapp. De ulike temaene skrives så opp på tavla. Læreren ber elevene velge ett av temaene og lage gode arbeidsspørsmål til dette temaet, det vil si at de formulerer spørsmål som de vil forsøke å gi svar på i teksten. Et eksempel på et arbeidsspørsmål innen for temaet ny teknologi kan være «Hvordan kan ny teknologi være med på å redusere CO₂ utslippene?». Læreren veileder elevene i dette arbeidet. Det er viktig at spørsmålene hverken er for vide, for omfattende eller at spørsmålene er formulert som ja/nei spørsmål.

Elevene får så utdelt et avsnittsskjema som kan være et nyttig verktøy når man skal planlegge og strukturere en tekst. Tittelen på teksten skrives inn i ruta i midten og i hver rute rundt skriver elevene inn en temasetning. Læreren oppfordrer elevene til hele tiden å ha arbeidsspørsmålene i tankene når de formulerer temasetningene. Gjennom å jobbe med avsnittsskjema får elevene en oversikt over hva de skal ha med i teksten og skjemaet fungerer som en disposisjon for teksten.

Temasetning...	Temasetning...	Temasetning...
Temasetning...	TITTEL/TEMA	Temasetning...
Temasetning...	Temasetning...	Temasetning...

Mens elevene skriver, går læreren rundt og veileder hver enkelt. Han fokuserer på elevenes bruk av tekstbinding og stiller spørsmål til elevenes tekster. Elevene skriver ferdig førsteutkast og går deretter i responsgrupper. Læreren ber elevene være spesielt oppmerksom på bruk av temasetninger og tekstbinding mellom avsnittene og i avsnittene. Responsen elevene gir til hverandre er derfor konkret og knyttet til denne instruksjonen, noe som er viktig for at elevene skal kunne nyttiggjøre seg responsen etterpå.

Slik er prinsippene for god skriveopplæring ivaretatt i dette undervisningsopplegget:

1. Skrive mye i alle fag på fagets premisser og bruke skriving i kunnskapstilegnelsen

Dette skriveopplegget er knyttet til et tema i samfunnsfag. Elevene har jobbet grundig med fagstoffet i forkant. Dette bidrar til god emnehjelp, det sikrer at alle har noe å skrive om (Mehlum, 1994). Elevene får eksplisitt undervisning i avsnittsinndeling, bruk av temasetninger og kommentarsetninger og bruk av tekstbinding. I dette opplegget jobbes det både med det å lære å skrive i faget og det å bruke skrivingen som redskap i kunnskapstilegnelsen. Gjennom skriveoppgaven får elevene både utforsket og formidlet kunnskaper i faget.

2. Bruke Vurdering for læring for å fremme elevens skriveutvikling

Et sentralt prinsipp for Vurdering for læring er at elevene vet hvor de skal og hva hensikten med oppgavene de utfører er. I autentiske skrivesituasjoner utenfor skolen har skrivingen alltid et formål. Vi skriver fordi vi vil oppnå noe. God skriveundervisning tar hensyn til dette aspektet og iscenesetter skrivesituasjoner som etterlikner autentiske skrivesituasjoner. Det er viktig eleven har reflektert rundt formålet for skriveoppgaven. Dette innebærer å avgrense skriveoppgaven, tydeliggjøre hensikten og forestille seg mottakere for teksten. Denne skriveoppgaven har et tydelig definert formål: Elevene skal skrive en artikkel om bærekraftig utvikling som skal publiseres i et temahefte utgitt av miljødepartementet. I tillegg jobber de grundig med å avgrense oppgaven før elevene begynner å skrive.

I tilknytning til dette skriveopplegget er det utarbeidet vurderingskriterier både for norsk og samfunnsfag. Det er viktig at elevene tas med i diskusjonen rundt vurderingskriterier. I forkant av at elevene begynner å skrive, jobber de med tekstbinding, bruk av avsnitt, temasetninger og kommentarsetninger. Dette gjør de blant annet ved å studere og snakke om disse elementene i en modelltekst. Disse elementene tas igjen i vurderingskriteriene, og det er dette læreren ønsker de skal jobbe spesielt med denne gangen.

Videre ser vi at læreren er «tett på» og veileder elevene underveis. Tilbakemeldingene fra læreren kommer på et tidlig tidspunkt mens elevene er i skriveprosessen. Tilbakemeldingene er konkrete og tar utgangspunkt i vurderingskriteriene for oppgaven. Dette er i tråd med prinsippet fra Vurdering for læring om at tilbakemeldinger må gis underveis i læringsarbeidet for at de skal være læringsfremmende og at det må være et samsvar mellom formålet for oppgaven og vurderingen av den. Responsarbeidet i grupper er i denne sammenhengen nyttig, spesielt fordi læreren instruerer elevene til å ha fokus på de samme elementene som i vurderingskriteriene. Læreren styrer responsen, noe som gjør responsen konkret og selektiv, og derfor lettere for elevene å nyttiggjøre seg i det videre arbeidet med teksten.

3. Gi elevene strategier de kan ta i bruk når de skriver

Å lære elevene at det å skrive er en prosess i flere deler, og å gi dem strategier de kan ta i bruk i de ulike delene av skriveprosessen, er noe av det viktigste vi kan gjøre i skriveopplæringen (Graham et al., 2007; Hertzberg, 2006). I denne beskrivelsen av praksis, jobber elevene godt i førskrivefasen med å avgrense

oppgaven og planlegge teksten sin. Fokuset på tekstbinding og bruk av tema- og kommentarsetninger, gir også elevene strategier de kan bruke underveis i skrivearbeidet. Elevene får også muntlige tilbakemeldinger fra læreren i en tidlig fase, mens de fremdeles har vilje og lyst til å skrive videre. Læreren oppfordrer blant annet elevene til å lese ulike avsnitt om igjen og sjekke om tekstene har god tekstbinding. Å lese sin egen tekst og se hva man faktisk har skrevet (ikke det man tror man har skrevet), er en viktig og helt nødvendig strategi i revisjonsarbeidet. Å gi elevenes strategier de kan ta i bruk når de skal revidere egne tekster, er et sentralt grep i arbeidet med å utvikle elevenes skrivekompetanse.

4. Gi rammer som støtte for elevenes skriving

Elevene får også jobbe med en modelltekst, før de selv skal begynne å skrive. Gjennom modellteksten får de både en modell for teksten de skal skrive, samtidig som de kan jobbe med tekstbinding, inndeling i avsnitt og bruk av temasetninger og kommentarsetninger. Lærerens veiledning og bruk av responsgrupper støtter også opp rundt elevens skriving.

5. Skape et klasserom der det diskuteres tekster og skriving

I dette klasserommet diskuteres modelltekster i forkant av at elevene skal skrive sine egne tekster. Oppgavene der elevene skal pusle sammen en artikkel, skaper mye diskusjon gjennom at elevene må forhandle seg frem til «rett svar» og de vil utvikle et språk som gjør at de kan beskrive ulike tekstbindingsmekanismer. De ulike aktivitetene og oppsummeringen i fellesskap etterpå, har det formål å gjøre elevene bevisste på og trygge i bruk av enkelte tekstelement. Lærerens veiledning underveis og i responsarbeidet forsterker dette ytterligere.